

UNIwersYTET
WARszawSKI

Wydział Lingwistyki Stosowanej

Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej

Prof. dr hab. Sambor Grucza

**Ocena osiągnięć organizacyjnych i dydaktycznych,
dorobku naukowego oraz osiągnięcia naukowego**

(pt. *Ausgewählte Aspekte der Infinitivkomplementierung
aus sprachvergleichender Sicht. Eine minimalistische Studie*)

Pana dr. Jarosława Aptacego

(Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu)

1. Ocena sylwetki akademickiej Habilitanta oraz Jego osiągnięć ogólnonaukowych i dydaktycznych

Pan dr Jarosław Aptacy uzyskał tytuł zawodowy magistra filologii w zakresie filologii germańskiej w roku 1996 roku na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa w roku 2004 nadany został przez Radę Wydziału Neofilologii UAM. Kandydat jest pracownikiem Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu od roku 1996.

Kandydat jest członkiem dwóch towarzystw naukowych: Stowarzyszenia Germanistów Polskich i Gesellschaft für Sprache und Sprachen (GeSuS). Prowadzi intensywną współpracę dydaktyczną i naukową z Uniwersytetem Christiana Albrechta w Kilonii. Intensywnie współpracuje także z Sichuan International Studies University w Chongqing (Chiny). Dr Jarosław Aptacy odbył liczne staże naukowe i dydaktyczne w krajowych lub zagranicznych ośrodkach akademickich (Uniwersytecie Christiana Albrechta w Kilonii, Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie, Uniwersytecie Justusa Liebiga w Gießen, Sichuan International Studies University w Chongqing). Kandydat pełni także funkcję sekretarza Okręgu Poznańskiego Olimpiady Języka Niemieckiego. Wypromował 43 licencjatów. Jest członkiem redakcji naukowej studencko-doktoranckiego periodyku „Język w Poznaniu”. Habilitant wygłosił 19 referatów na konferencjach w kraju i za granicą, w tym 17 w języku niemieckim. Był współorganizatorem konferencji naukowej w 2008 roku.

Sylwetkę akademicką oraz osiągnięcia ogólnonaukowe dr Jarosława Aptacego, w szczególności Jego dydaktyczną i naukową współpracę międzynarodową, oceniam wysoko.

2. Ocena publikacyjnych osiągnięć naukowych Habilitanta w obszarze nauk humanistycznych

2.1. Ocena dorobku publikacyjnego nie wchodzącego w skład osiągnięcia naukowego

Dr Jarosław Aptacy jest autorem jednej monografii (stanowiącej tekst rozprawy doktorskiej), 22 artykułów naukowych (opublikowanych w języku niemieckim) oraz 4 artykułów naukowych opublikowanych we współautorstwie (14 tekstów to artykuły pokonferencyjne). Jest także współautorem 3 bibliografii (opublikowanych w czasopiśmie *Convivium. Germanistisches Jahrbuch Polen*), redaktorem jednego tomu zbiorowego oraz jednego zeszytu czasopiśma *Studia Germanica Posnaniensia*. Część artykułów ukazała się m.in. w takich czasopiśmach jak *Convivium. Germanistisches Jahrbuch Polen*, *Glottodidactica*, *Linguistische Treffen in Wrocław*, *Lingwistyka Stosowana. Applied Linguistics, Angewandte Linguistik, Studia Germanica Gedanensia, Studia Germanica Posnaniensia, Studia Linguistica, Zeitschrift des Verbandes Polnischer Germanisten, Estudios Filológicos Alemanes*, Pozostałe w monografiach zbiorowych wydanych w kraju i za granicą. Geografia tych publikacji artykułowych jest bardzo różnorodna. Ich objętość nie budzi zastrzeżeń. Zastrzeżeń nie budzi także ich temporalne rozłożenie.

Dorobek artykułowy dr Jarosława Aptacego¹ można podzielić na dwie tematyczne grupy: teksty poświęcone wybranym zagadnieniom składni języka polskiego i niemieckiego oraz teksty poświęcone zagadnieniom z zakresu lingwistyki tekstu.

Skład pierwszej grupy tekstów w układzie chronologicznym przedstawia się następująco:

- 2006 *Der Genitiv als Komplementkasus der Deverbativa im Deutschen und Polnischen. Versuch einer GB-Analyse.*
- ~~2006~~² *Kontrollprobleme in infiniten Komplementkonstruktionen ausgewählter verba dicendi im Deutschen und Polnischen.*
- 2007 *Pronominale Argumentrealisierung in deverbalen Nominalphrasen im Deutschen und Polnischen.*
- 2007 *Der Beitrag Andrzej Bzdęgas zur Wortbildungslehre des Deutschen und des Polnischen*
- 2008 *Die Behandlung der polnischen Konjunktivpartikel by in der dpg.*
- 2008 *Deverbale Valenzen im Text: eine Analyse am Beispiel des Deutschen und Polnischen.*
- ~~2009~~ *Zum kategorialen Status der Kontrollinfinitive im Deutschen und Polnischen.*
- 2010 *Linearisierungsmöglichkeiten und Kasuszuweisung in deverbalen Nominalphrasen. Ein deutsch-polnischer Vergleich.*
- 2010 *Kontrollphänomene im Deutschen und Polnischen aus semantisch-pragmatischer Sicht.*
- 2012 *Der Kasuswert des prädikativen Adjektivs in Infinitivkonstruktionen des Polnischen.*
- 2012 *Zur Stellung des Lexikons in der generativen Grammatik*
- 2013 *Zu Kontrolltypen aus kontrastiver Sicht: eine deutsch-polnische Studie.*
- ~~2013~~ *Zur Kasusalternation des prädikativen Adjektivs im Polnischen.*
- 2013 *Nomina mit Satzkomplementen im Deutschen und Polnischen.*
- 2013 *Das polnische Relativpronomen seine Funktionen und Wiedergabe im Deutschen.*
- 2014 *Phrasenstruktur und Genitiv der Negation im Polnischen – Anzeichen eines Sprachwandels?*

---

¹ Monografii „podoktorskiej” (*Argumentrealisierung in deverbalen Nominalphrasen im Deutschen und Polnischen*, 2005) nie biorę pod uwagę przy niniejszej ocenie, ponieważ była ona już przedmiotem oceny w doktorskim postępowaniu kwalifikacyjnym.

² Do testów z przekreśloną datą nie miałem dostępu.

- 2014 *Grammatische Fehler innerhalb der Nominalphrase bei deutschlernenden Studierenden mit Polnisch als Muttersprache – eine linguistische Analyse.*
- 2014 *Deverbale Nomina als Vertextungsmittel.*
- 2015 *Rektionskomposita und Argumentvererbung – ein deutschpolnischer Vergleich*
- 2015 *Ein lesenswerter und korrekturfreundlicher Aufsatz. Zu internen Beziehungen zwischen Konstituenten adjektivischer Rektionskomposita im Deutschen.*
- 2016 *Zwischen Norm und Verwendung. Zum Kasusgebrauch im Deutschen und Polnischen*
- 2018 *Was raten von versprechen unterscheidet. Zur Behandlung der Kontrollinfinitive in der Dependenzgrammatik und im Minimalistischen Programm.*
- 2018 (we współautorstwie) Projektleiter und 项目负责人 – *Rektionskomposita im Deutschen und Chinesischen aus der Sicht der Argumentvererbung.*

Dr Jarosław Aptacy jawi się jako zwolennik (ujmując rzecz stosunkowo szeroko) gramatyki generatywnej. W swoich badaniach posługuje się przede wszystkim jej modelami opisu płaszczyzny syntaktycznej rzeczywistości językowej. Kilka analiz lingwistycznych zostało przeprowadzonych także na gruncie gramatyki dependencyjnej. Zainteresowania badawcze dr Jarosław Aptacego koncentrują się wokół zagadnień związanych z frazą nominalną oraz słowotwórstwem. Większość opublikowanych artykułów przedstawia albo wyniki polskich bądź niemieckich analiz deskrypcyjno-eksplikacyjnych, bądź wyniki polsko-niemieckich analiz kontrastywnych. Brak w tych pracach rozważań bardziej ogólnych, dotyczących np. potencjału eksplikacyjnego modeli gramatyki generatywnej. Niektóre teksty zdają się mieć charakter analitycznych przyczynków, inne charakter sprawozdawczy. Teksty z lat 2006–2007 silnie nawiązują do zagadnień poruszanych w rozprawie doktorskiej. Niemniej jednak, dokonując ich oceny merytorycznej, mogę z całą pewnością stwierdzić, iż pomnażają dorobek lingwistyki generatywnej.

Drugą grupę artykułów dr Jarosława Aptacego stanowią cztery teksty z zakresu lingwistyki tekstu, w tym trzy opublikowane we współautorstwie (każdy z 50% wkładem Habilitanta):

- 2015 (we współautorstwie) *Fachtermini in der Rechtssprache – Lehrbefugnis und Lehrbefähigung im Hochschulrecht. Zur Bedeutung und Verwendung der Fachwörter in der Textsorte Habilitationsordnung*
- 2015 (we współautorstwie) „*Das Gesuch zur Zulassung zur Habilitation ist an den Dekan zu richten*“. *Sprachliche Realisierung des VERPFLICHTEN's in Habilitationsordnungen. Dargestellt an den Habilitationsordnungen der Christian-Albrechts Universität zu Kiel.*
- 2016 (we współautorstwie) *Terminologia specjalistyczna w zakresie niemieckiego prawa o szkolnictwie wyższym (na przykładzie niemieckich Lehrbefähigung i Lehrbefugnis) jako wyzwanie dla tłumacza na język polski. Rozważania lingwistyczne.*
- 2017 *Intratextuelle Verweise- Kohäsionsstiftung in Rechtstexten, dargestellt am Beispiel der Textsorte Habilitationsordnung.*

Wszystkie cztery teksty przedstawiają wyniki lingwistycznej analizy jednego gatunku tekstu specjalistycznego – przepisów habilitacyjnych (*Habilitationsordnung*) niemieckich uniwersytetów. Zauważyć trzeba przy tym, że tekst *Das Gesuch zur Zulassung zur Habilitation ist an den Dekan zu richten*“... (2015) ma charakter studium przypadku, a tekst *Terminologia specjalistyczna w zakresie niemieckiego prawa o szkolnictwie wyższym*... (2016) stanowi w gruncie rzeczy uzupełnienie tekstu *Fachtermini in der Rechtssprache – Lehrbefugnis und Lehrbefähigung im Hochschulrecht*... (2015). Z lingwistycznego punktu widzenia teksty te nie budzą zastrzeżeń. Stanowią solidne uzupełnienie dorobku analitycznego lingwistyki tekstu. Małe zastrzeżenie, z prawniczego punktu widzenia, budzi ograniczenie się w rozważaniach prawnych dotyczących pojęć *Lehrbefugnis* i *Lehrbefähigung – Lehrbefugnis und Lehrbefähigung im*

Hochschulrecht..., 2015) do jednej publikacji i to z roku 1982³. Warto byłoby spojrzeć także do (federalnej ustawy ramowej o ustroju szkolnictwa wyższego (Hochschulrahmengesetz), oraz odnośnych krajowych praw o szkolnictwie wyższym (Landeshochschulgesetz).

Dokonując ostatecznej oceny dorobku publikacyjnego dr. Jarosława Aptacego, nie wchodzącego w skład osiągnięcia naukowego, mogę stwierdzić, że spełnia on wymogi stawiane przed kandydatami do stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych. Moja ocena tego dorobku jest jak najbardziej pozytywna.

3.2. Ocena osiągnięcia naukowego⁴

Jako osiągnięcie naukowe dr Jarosław Aptacy wskazał monografię pt. *Ausgewählte Aspekte der Infinitivkomplementierung aus sprachvergleichender Sicht. Eine minimalistische Studie* o objętości 206 stron, wydaną przez Wydział Neofilologii UAM w 2019 r.

Monografia przedstawia wyniki rozważań dotyczących wybranych zagadnień komplementów bezokolicznikowych w języku polskim i niemieckim w ujęciu kontrastywnym. Ramy teoretyczne podjętych badań tworzą założenia programu minimalistycznego gramatyki generatywnej. Jak wiadomo propozycja programu minimalistycznego, przedstawiona przez N. Chomsky'ego w 1995, przeszła szereg licznych modyfikacji – trudno zatem mówić o programie minimalistycznym „jako takim”. Bardziej odpowiednim zdaje się zatem używanie liczby mnogiej i mówienie o programach minimalistycznych. Tak czy inaczej, efektem kolejnych modyfikacji jest m.in. różnorodność instrumentarium pojęciowego i metodologicznego. Co się zaś tyczy komplementacji bezokolicznikowej, to jak słusznie zauważa dr J. Aptacy, w obrębie programów minimalistycznych wyróżnić można modele oparte na kongruencji (Agree Theory of Control) oraz modele oparte na przesunięciu (Movement Theory of Control, w skrócie MTC). Celem podjętych badań/ rozważań? przez dr J. Aptacego jest (jak pisze Autor) „ogólnojęzykowo-oznawcze objaśnienie istoty bezokolicznikowego członu frazy werbalnej z punktu widzenia mechanizmów kontroli opisywanych za pomocą modeli MTC”.

Monografia podzielona jest na pięć rozdziałów głównych. Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do monografii. Rozdział drugi przedstawia krytyczną ocenę programów minimalistycznych. Rozdział trzeci opisuje istotę koncepcji MTC oraz jej zalety analityczne. Rozdział czwarty prezentuje argumenty przedstawia dyskusję nad zagadnieniami dotyczącymi opisu (nie)koherentnych konstrukcji bezokolicznikowych [(in)kohärente Infinitive] w języku niemieckim. Rozdział piąty przedstawia realizację mianownika lub narzędnika jako przypadku przymiotnika rządzonego przez kopułę w bezokoliczniku w języku polskim.

Merytoryczną ocenę monografii dr. Jarosława Aptacego można poprowadzić w dwóch kierunkach. Pierwszy kierunek wyznaczyć może pytanie, czy, a jeżeli tak, to w jakim stopniu takie bądź inne modele gramatyki generatywnej są w stanie w sposób zadawalający opisać rzeczywistość językową. Drugi kierunek wyznaczyć może pytanie, czy Autor posługując się modelem MTC dokonał właściwej analizy wybranego wycinka rzeczywistości językowej i czy pozyskane wyniki pomnażają (uzyskaną wcześniej na gruncie modeli MTC) wiedzę o tym wycinku rzeczywistości językowej.

---

³ H.-U. Evers, Lehrbefugnis und Lehrbefähigung

⁴ Osiągnięcie naukowe wskazane przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe określone w art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Jest rzeczą jasną, że obranie kierunku pierwszego prowadzi do dyskusji nad potencjałem eksplikacyjnym modeli gramatyki generatywnej. Tego kierunku obierał nie będę. Dyskusja na ten temat toczona jest od kilkadziesiąt lat. Powiem jedynie, że jako zwolennik lingwistyki antropocentrycznej krytycznie oceniam potencjał eksplikacyjny modeli gramatyki generatywnej. Niemniej jednak pragnę zaznaczyć, iż jestem zdania, że rozważania prowadzone w obrębie gramatyki generatywnej czy też modeli gramatyk generatywnych, w największym stopniu przyczyniły się do ożywiania istotnych teoretycznych dyskusji w obrębie lingwistyki.

Obiorę zatem drugi kierunek oceny wartości naukowej rozważań i wyników badań przedstawionych przez dr. Jarosława Aptacego. Przyjmuję, że MTC stanowi lepszy model analizy (generatywnej) komplementów bezokolicznikowych w języku polskim i niemieckim. Argumenty przedstawione w tej sprawie przez Autora są jak najbardziej zasadne. Rzeczywiście, model ten prowadzi do znacznego uroszczenia modelowania gramatyki.

Osiągnięcie naukowe dra Jarosława Aptacego oceniam pozytywnie. Habilitant podjął się złożonego analitycznie zadania badawczego. Szczegółowa prezentacja wyników przeprowadzonej analizy poprzedzona została szeroką dyskusją teoretyczną. W jej wyniku przedstawiony został aparat pojęciowy pozwalający przeprowadzić zaplanowane badanie. Przedstawiona przez dr. J. Aptacego monografia w znacznym stopniu poszerza i pogłębia rozważania i badania podjęte w tekstach artykułowych. Na pozytywną ocenę osiągnięcia wpływa także sposób przeprowadzenia naukowego wywodu a także szczegółowa orientacja w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu.

Narracja prowadzona jest w monografii płynnie, wywody są jasne i zrozumiałe, a przyjęta sekwencja prowadzenia wywodu jest jak najbardziej zasadna. Każdy rozdział główny kończy się krótkim podsumowaniem, które zamyka jeden zakres rozważań i inicjuje kolejny. Przedstawione przez dr. Jarosława Aptacego wnioski ogólne są jak najbardziej zasadne i mają swoje uzasadnienie w wynikach przeprowadzonych rozważań i analiz.

W mojej ocenie innowacyjność monografii zasadza się, po pierwsze, na przedstawieniu teoretycznego modelu i metodologicznego aparatu, pozwalającego multiplikować analogiczne analizy w innych językach.

Formułując zatem ostateczną ocenę osiągnięcia naukowego dra Jarosława Aptacego, przedstawionego w formie monografii pt. *Ausgewählte Aspekte der Infinitivkomplementierung aus sprachvergleichender Sicht. Eine minimalistische Studie*, mogę stwierdzić, że rozprawa ta stanowi znaczne i istotne poszerzenie dotychczasowego dorobku lingwistyki generatywnej, a tym samym lingwistyki w ogóle.

4. Konkluzja

W mojej opinii dorobek naukowy dra Jarosława Aptacego, w tym wskazane osiągnięcie naukowe, spełnia wymóg art. 16 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003 r. (z p. zm.) i tym samym może stanowić podstawę do nadania Kandydatowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo.

/prof. dr hab. Sambor Grucza/

Warszawa, dnia 20.04.2020

